

't Miniatuurtje: „Schip en Werf”

De tijd dat houten schepen nog trots Schiedams vlag voerden

Gebrek aan inzicht maakte een einde aan deze periode

De grote modern ingerichte werven die Schiedam momenteel bezit, hebben onze stad, ook internationaal, een goede naam bezorgd op het gebied van de scheepsbouw. Dat heeft de directeur-generaal van Scheepvaart, de heer W. L. de Vries, immers kort geleden nog zo nadrukkelijk vastgesteld. Maar dat deze moderne werven, waar de schepen vervaardigd worden die over de wereldzeeën trekken, voorgangers hebben gehad in de vorige eeuw, is in Schiedam een minder bekend feit. Evenmin als het feit dat er in die zelfde periode Schiedamse rederijen bestonden, die de (houten) schepen uitstuurden, die tot in Indië toe de Schiedamse vlag voerden. Dit nu wordt onthuld in het boekje „Schip en Werf — Schiedamse scheepvaart en scheepsbouw in de 19e eeuw” dat in de serie „Schiedamse Miniaturen” is verschenen en dat geschreven is door onze stad genoot Anno Teenstra.

De houten schepen, die Schiedam als thuishaven hadden, zijn verdwenen en met hen de rederijen. Ook de twee werven De Nijverheid en De Lelle, zijn na een wat zorgelijk bestaan uit het Schiedamse leven verdwenen. Het was dan ook bepaald geen grootse episode uit de geschiedenis van onze stad. Maar Anno Teenstra weet op onderhoudende wijze toch nog vijftig pagina's te vullen met hun verhaal.

Overigens blijkt hier weer eens dat het aan de kortzichtigheid en de schraapzucht van de gemeentelijke bestuurders van een eeuw geleden te danken is dat Schiedam „de boot miste” om zich te ontwikkelen tot een haven van betekenis. Er zijn kansen genoeg geweest, maar men heeft rustig toegekeken dat Schiedam in die tijd overvleugeld werd door Rotterdam als zeehaven en door Vlaardingen als vissershaven. Slechts de scheepsbouw is gebleven...

De tijdelijke opkomst van de scheepvaart is te danken geweest aan de koning-koopman Willem I, die met de oprichting in 1824 van de Nederlandsche Handel-Maatschappij de stoot gaf tot de opbloei van scheepvaart en scheepsbouw in ons land, die ernstig geleden hadden van de Napoleontische oorlogen.

Opkomst...

Ook Schiedam profiteerde van deze koninklijke maatregelen, in een tijd, dat de branderijen een wat noodlijdend bestaan hadden. Geen wonder dan ook dat branders een groot aandeel hadden in de stichting van de Schiedamse scheepvaart en scheepsbouw.

In februari 1835 werd vergunning verleend om een werf voor zeegaande schepen, De Nijverheid geheten, te bouwen en spoedig daarop, in juli, werd de kiel gelegd van het eerste grote schip (700 ton!) dat in Schiedam gebouwd is, heel toepasselijk „Stad Schiedam” geheten. Dit was een feest, dat door geheel Schiedam werd meegevierd.

Deze werf was gelegen op het Galgenoord aan de Maas, ten Oosten van de Buitenhaven, ongeveer de plaats waar nu Werf Gusto ligt. De directie werd gevoerd door de heren J. Loopuyt (toenmalig burgemeester), C. J. Nolet, A. Prins, A. Knapert en J. A. J. Nolet, terwijl de dagelijkse leiding aanvankelijk berustte bij Corn. Gips, maar later bij zijn zoon Dingeman Gips. Deze zelfde heren waren overigens ook direc-

teuren van de Schiedamse Scheeps-Rederij, de eigenaar van het eerstgebouwde schip „Stad Schiedam”.

...en verval

Ongeveer vijftig schepen heeft De Nijverheid gebouwd, maar met de opkomst van de stoomschepen ging het bergafwaarts met de scheepswerf en met de rederijen. In 1885 ging De Nijverheid in liquidatie en daarna is de gemeente nog een tijd eigenaar geweest van de vervallen werf en hellingen. De geschiedenis, zoals Anno Teenstra het vertelt, eindigt wat triest, omdat hieruit blijkt, dat men door gebrek aan inzicht zich niet wist aan te passen aan de moderne tijden. Een verzoek van de firma Van Schie, Annokke en Van Zoelen om een machinefabriek bij de werf te bouwen werd notabene af-

gewezen, evenals het voorstel om een haven te graven, die aan de zeeschepen accommodatie kon bieden.

De tweede (en minder belangrijke) werf is De Lelle geweest, gelegen aan de Buitenhaven. Deze werf was ouder, van 1820 maar aanvankelijk alleen voor rivier- en vissersschepen bestemd. Pas in 1850 ging de scheepsbouwer G. Lindeman over tot het bouwen van zeevarende schepen, waarvan zeven van stapel gingen. Maar de werf was te eng ondergebracht en verzoeken aan de gemeenteraad om uitbreiding werden afgewezen, zodat ook deze werf verdween.

Dit is dan, heel in het kort, het verhaal van de scheepvaart en de (oude) scheepsbouw in Schiedam. Geen grootse episode uit het verleden van onze stad. Maar Anno Teenstra weet er smakelijk over te vertellen, terwijl het boekje ook voorzien is van tal van fraaie foto's van de oude schepen, die eens, trots, de Schiedamse vlag voerden. Wij kunnen elke Schiedammer, die belang stelt in het verleden van zijn stad, „Schip en Werf” warm aanbevelen. En als men het miniatuurtje snel koopt en leest kan 't nog dienen ook als toelichting op de historische afdeling van de gelijknamige tentoonstelling die in het Stedelijk Museum wordt gehouden.

Zo werd in 1850 een schip gebouwd op de werf „De Nijverheid” in Schiedam. Deze „werf” was weinig meer dan een weide, waar de schepen vorm kregen en vanwaar af zij het water ingeduwde werden. (Illustratie uit „Schip en Werf”)

